

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการนิยามความหมายและกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมแออัด การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพเป็นหลัก โดยได้เลือกชุมชนแออัด ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น ชื่อชุมชนรักษัรลไฟ (ชื่อสมมติ) เป็นพื้นที่ในการศึกษา เพื่อทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

ผลการวิจัยพบว่า การนิยามความหมายความเป็นตัวตนของชาวมุสลิมรักษัรลไฟ เน้นเรื่องของสิทธิที่จะดำรงอยู่อย่างคนเมืองอย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมมากกว่า การนิยามความหมายที่มองชุมชนแออัดเพียงลักษณะทางกายภาพ ดังนั้นการนิยามความหมายชุมชนแออัดระหว่างชาวมุสลิมแออัดกับรัฐและคนภายนอกจึงสวนทางกันอย่างสิ้นเชิง การนิยามความหมายหรือ อัตลักษณ์ชุมชนแออัดจะแสดงออกอย่างชัดเจนในพื้นที่การเคลื่อนไหวทางสังคม โดยเฉพาะสถานการณ์การเรียกร้องสิทธิในเรื่องต่างๆ ที่เป็นปัญหาร่วมของชาวมุสลิมแออัด เช่น สิทธิเรื่องที่อยู่อาศัยและสิทธิในเรื่องสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในสถานการณ์การเรียกร้องสิทธิดังกล่าว อัตลักษณ์ความเป็นคนมุสลิมแออัดถูกนำมาใช้ในการต่อสู้ เพื่อการตอบโต้ ต่อรอง ต่อต้านกระแสการไล่รื้อชุมชนแออัด ซึ่งเป็นการกระทำการริดรอนสิทธิชาวมุสลิมแออัดของรัฐ

สำหรับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมรักษัรลไฟนั้นพบว่า การสร้างอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมรักษัรลไฟไม่ได้เกิดขึ้นเพียงชุมชนนี้เท่านั้น แต่การสร้างอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมรักษัรลไฟเกิดขึ้นมาในหลายระดับชั้นของกลุ่มผู้กระทำการทางสังคม ซึ่งมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการตั้งแต่การสร้างอัตลักษณ์ระดับมหภาค ระดับชุมชน ระดับกลุ่มและปัจเจก ในระดับมหภาคนั้น มีการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสลัม 4 ภาคและการสร้างกลุ่มพันธมิตรที่พร้อมที่จะเคลื่อนไหวภาค ประชาชนเพื่อช่วยเหลือในการติดตามแก้ไขปัญหของชาวมุสลิมแออัด โดยเฉพาะการไล่รื้อชุมชนแออัด เพื่อเรียกร้องความชอบธรรมและการสนับสนุนจากสาธารณะ ตลอดจนการผลักดันพระราชบัญญัติชุมชนแออัด(ฉบับชาวบ้าน)ในระดับนโยบาย ส่วนในระดับชุมชนชาวมุสลิมรักษัรลไฟพยายามปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนให้ดีขึ้น มีการจัดผังแนวความคิดที่จะปรับปรุงชุมชนให้เป็นชุมชนที่สะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยตามนโยบายเมืองน่าอยู่ของรัฐ เพื่อนำเสนอต่อรองขอเช่าที่ดินการรถไฟแห่งประเทศไทย การกระทำเหล่านี้เป็นการสร้าง

อัตลักษณ์ ซึ่งจะนำไปสู่การเจรจาต่อรอง ตลอดจนการต่อต้าน ชัดขึ้น การกระทำที่เป็นการ
รุกรานสิทธิของผู้อยู่อาศัยในชุมชนสลัม

ส่วนการสร้างอัตลักษณ์ในระดับกลุ่มและระดับปัจเจกนั้น ชาวชุมชนรักษัรณไฟมีการ
นิยามความเป็นตัวตนแตกต่างกันไป ซึ่งมักจะอิงอยู่กับเงื่อนไขของการได้รับการปฏิบัติและการ
ยอมรับจากผู้ที่ปฏิสัมพันธ์ด้วย ตลอดจนความแตกต่างทางอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ อย่างไร
ก็ตามเมื่ออยู่ภายนอกชุมชน หรือในภาวะบีบคั้นเรื่องที่อยู่อาศัย พวกเขากลับนิยามว่าเป็นพวก
เดียวกัน อัตลักษณ์ของชาวชุมชนรักษัรณไฟ จึงมีการเคลื่อนไหวไปมาและซ้อนทับกันอยู่อย่าง
หลากหลาย ชาวชุมชนรักษัรณไฟมียุทธวิธีที่จะนำเสนอหรือเลือกในแต่ละเหตุการณ์ ในแต่ละ
บริบทว่าเขาปฏิสัมพันธ์อยู่กับใคร ภายใต้เงื่อนไขแบบใด อัตลักษณ์ที่เขาต้องการให้ผู้ที่เขากำลัง
ปฏิสัมพันธ์อยู่ด้วยในช่วงเวลานั้น เกิดความรู้สึกนึกคิดต่อตัวตนของเขาเช่นไร การสร้างอัตลักษณ์
ของชาวชุมชนรักษัรณไฟจึงเลื่อนไหลไปตามบริบท ตามความสัมพันธ์เชิงอำนาจกับกลุ่มคนต่างๆ
ในสังคม

This research aims to study the meanings and processes of identity construction of slum dwellers. The methodology employed in this study is qualitative methodology. A slum community in Khon Kaen city named Chum Chon Rak Rot Fai (pseudonym) was selected as a study site. Required data was obtained through participant observations and a series of in-depth interviews.

It is found out that the meanings and identity constructed by those slum dwellers were centered on their rights to exist with dignity as equally as other human beings rather than those meanings emphasizing physical structures given by outsiders. In this light, the meanings and identity constructed by the slum dwellers were completely contradicting to those given by outsiders. The constructed meanings and identities of slum dwellers were clearly manifested in the space of their social movements. This was especially in the situation related to their struggles for basic rights in various issues that appeared to be their common problems including housing and basic infrastructure. Within the context of defending their rights, their slum community identities were deployed to respond, negotiate, and resist against any attempts to demolish their community. Most slum dwellers perceived such action of the state as violating their basic rights.

With respect to the processes of identity construction, this study found that the slum community identities were not solely constructed within the boundary of their community. Rather, they involved with different layers of related actors starting from the macro to micro levels. At the macro level, they collaborated with other slum communities to establish a network of slum people in four regions of Thailand. They also allied with other organizational partners to monitor the processes of problem solving for slum dwellers, particularly the problem related to slum community demolition by the authorities. This was a mechanism to gain public support. Relating to policy advocacy, they participated in a campaign for a decree of slum communities drafted by the majority of slum dwellers. At the community level, they cooperated with each other to improve their physical environment in order to create a livable

place in accordance with the healthy city policy endorsed by the government. This was a way to negotiate with the Railway Authority of Thailand to lease them the land along the railway lines for housing. All of these actions reflected the processes of their identity construction that enabled them to negotiate with and resist against any attempts to violate their basic rights.

At the group and individual levels, there were a variety of meanings and identity construction of the slum dwellers depending on how they interacted and accepted by others, as well as their occupational and economic differentiation. Their individual identities were rather different. However, when they interacted with outsiders and have shared a common community problem of land and housing, they would create their shared identity as belonging to the same group. Thus, their identities were multiple, dynamic, diversifying and overlapping. With which identities they chose to identify were depending on the contexts, which were based on with whom they interacted and the conditions they encountered. Their identities were presented to convince others to perceive them the way they wanted to. Therefore, the identity construction of the slum dwellers was rather fluid depending on the contexts and power relations between them and other different related groups in the society.